

הערה מ

1234567

והא דקשו החוס' על רש"י דפי' דגדולת לדיקים במיתחן יותר מבחייהן בזה שלאחר מיתחו הוה צניגיה בעלמא, א"כ מאי פריך ודלמא לקוימי ברכתא דאליהו דכרי מ"מ היכ גדול צמותו צמה שבהיה צניגיה וצחיו היכ לריך לטרוח יותר, יש לכאורה לתרץ דהוא דאם מאד מעלת אלישע ודאי חזין מעלה יתירה צמה שבהיה לאחר מיתה צניגיה בעלמא, אבל אם משום ברכתא דאליהו כרי כיון שלא חזמן את מי להחיות צחיו וצבכרה לריך שיחיקים ברכתא דאליהו שלכן כיון שלאחר מיתה לא שייך עורה היכ הכרה שיחיהו גם צניגיה בעלמא.

והא דפרש"י על מה שר' פנחס בן יאיר מימיו לא צנע על פרוסה שאינה שלו, שלא רצה לאכול כזית משל אחרים, לכאורה תמיה מנא לו זה הא המוילא לריך לברך אף על משהו פת, ולריך לומר משום דלריך להדר לבצוע כזית, וראיה מזה שרש"י סובר כהמנ"א סימן קס"ז סק"ז דסובר מהא דאיתא ברמ"א דלריך ליתן מן הפרוסה לכל אחד כזית. וממה שאיתא בסימן חע"ה אף בלשון המחבר שאריך שני זיהים מנא צליל הפסח כזית אחד צציל ברכת המוילא שנמנא שבין הרמ"א ובין המחבר תרוייבו סוצרים דלריך אכילת כזית לברכת המוילא, דלכן אף אם נימא שמשכו היכ נהנה לא היכ יכול מאד הברכה לבצוע על פחות מכזית פת אף שצשיעור זה היכ נהנה אלא על כזית פת ששיעור כזה לא היכ נהנה, ופי' כן רש"י ממה שלא אמרו שלא נהנה אלא אמרו שלא צנע.

לכאורה תמוה על שלא נהנה מסעודה אציו דהא אמר לעיל שאינו מודר מושראל ציט לו ורואה ודוחק לומר שלא היכ לו לאציו, ולריך לומר דהא חזין שנעשה נס כדי שלא יאכל אף משל רבי דיש לו ורואה אף אחר שאמר לרבי שיסעוד אצלו כדי שלא להעבירו על דעתו שתמוה מאד לכאורה דהא אמר שלא היכ דעתו כלל שלא ליהנות ממי שיש לו ורואה, ולכן מוכרחין לומר דצנעם לא היכ אוכל אף ממי שידע שיש לו ורואה מטעם לא פלוג ומטעם זה לא נהנה גם מאציו, אף מרבי שבהיה הנשיא וגדול הדור היכ סבור רפצ"י שאינו בכלל מנהגו דלא פלוג, ולכן נעשה נס שלא יעבור רפצ"י על דעתו דנהג עצמו גם בלא פלוג אף צבה"ג. ואף שנמנא שבהיה עושה זה בידיעה ובכוונה ליהנות משל רבי מחמת שסבור שאין זה בכלל לא פלוג שצבה"ג הא כתבתי לעיל שאין הקב"ה מונע להלדיק אף כשהיה עושה זה צשיג וכו"ש כשהיה עושה זה ממש צדיעה ובכוונה. ולריך לומר שסברא זו דלכבוד רבי שהוא הנשיא וגדול הדור היכ אוכל שלא כמנהגו דלא פלוג, הוא כסברא המכריחא לאכול שלא צרין ממש משום גדול כבוד הנשיא, דיותר היכ רואה שלא היכ מזדמן לו זה, שלכן עשה הקב"ה שיכנס צפתח הפרדות וגם לנס דגבה טורא כדי שלא יעבור על ראונו ולא יאערך לעבור על ראונו ממש.

ובדברי מהרש"א איכא פלא שהציו שמקשין למא לא נתן החמור עיניו צנע זה ואכל צנע אחר, וכחצ שלדבריו ניחא, הא ממש היא קושיא של הצל דאף אם היכ הקצ"כ נותן לה דעה שתאכל רק מאד אחד ולהשאיר צד האחר למעשרות לא היכ כלום דהפרשת החמור לא היכ כלום, אף אם בדרך נס היכ לו דעת דרק לאדם נאמר דין הפרשת תרומה דלהם נאמרו גם דין קנינים ובקדשות אבל לחמור ליכא שום ענין קנין ועשיה, וגם פשוט שליכא שום קנין לחמור אף בהשערים שנותן לו לאכול ואף אדם אינו יכול לעשר את שאינו שלו, ולא שייך לומר שמהרש"א יעשה בזה שלכן לע"ד לריך למחוק זה מדברי מהרש"א לכבודו.

הערה מא

והא דהציו החוס' ד"כ והתיר רבי מירושלמי פ"ד דחלה ר' אבא צשי"ר שמואל אמר לא חשו אלא לתרומות דגן תירוש ויבכר ופירשו החוס' דלאו דוקא נקט תרומה דהוא דין מעשר אבל שאר פירות לא לענין מעשר אלא לתרומה גדולה כמו שמפרש ר' שילא צשי"ר אה"כ ר' שילא צשי"ר שמואל אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה, וקאי זה אשאר פירות, ולריך להבין הטעם מ"ש מעשרות מתרומה הא איסור עכל איכא גם בלא הפריש מעשרות.

והנכון לע"ד דיש להסתפק באיסור עכל, אם חייב התרומות ומעשרות שהוא למתנות כהונס ולוי וקדושת מע"ש לכולין לירושלים ומתנות עניים עשה איסור העכל, או שהוא איסור צנעם על פירות א"י שאין נותרין לאכילה אלא בהפרשת תו"מ והוא כמו צניח שאין נותרין אלא צנחית. והנה לחקן שיהגו בתו"מ גם בחוץ לארץ אצו א"י לא היו מתקנין אלא מאד האיסור, דמאד המתנות לכהן וללוי ולעני ולקדש לא היו מתקנים ברחוקים ואולי גם בקרובים לא היו מתקנים מאד המתנה אלא מעשר עני כדמלינו צפ"ד ידידים מ"ג צעמן ומואב שחיקנו לעשר מטשר עני צצניעית, וכמו שלא תיקנו צח"ל לחייב צמתות וראשית בגז לר' אילעא שפטור מן החורה, ואולי גם מע"ש היכ שייך לחקן כמו בצבל צצניעית, ויותר נראה שגם זה לא היו מתקנים אלא שלא לשנות משאר השנים כדאיתא בחוס' חגיגה דף ג' ד"ה עמון לענין תרומה צצניעית. ולכן תליא אם הוא איסור צנעם היכ להם לחכמים לחקן, ואם האיסור הוא מאד מתנות כהונס שלא היו מתקנים צצביל זה ממילא לא היו מתקנים אף צצביל האיסור שנעשה מזה.

והנה בדגן תירוש ויבכר שאסור מדאורייתא אין נוגע לנו מה הוא סבת האיסור דעכ"פ נחשב איסור צנעם כיון שעכ"פ אסרה החורה, לא מצעיא לרבנן שלא דרשין טעמא דקרא אלא אף לר"ש דדריש טעמא דקרא כדאיתא צצ"מ דף קצ"ו, דכיון שנאסר עכ"פ מאד הטעם נאסר מאד